

2.3.2020

Antti Ronkainen
Politiikan ja talouden tutkimuksen laitos
Helsingin yliopisto

Yhteisen kriisinratkaisurahaston yhteisen varautumisjärjestelyn aikaistettu käyttöönotto ja muutokset valtiosopimukseen vakausmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto yhteisen kriisinratkaisurahaston yhteisen varautumisjärjestelyn aikaistetusta käyttöönotosta ja muutoksista tätä koskevaan valtiosopimukseen.

Nähdäkseni kriisinratkaisurahastoa ollaan edistämässä Suomen kannan mukaisesti niin että sopimusta muutettaessa pyritään löytämään mahdollisimman selkeä ratkaisu, jotta kriisinratkaisurahasto saadaan toimintaan aiemmin päätettyä nopeammin. Lopullisesta muutosesityksestä ei kuitenkaan ole vielä päätetty, vaan euroryhmän määrä päättää muutosten sisällöstä 16.3.2020, jolloin on määrä päättää myös muutoksista Euroopan vakausmekanismia (EVM) koskevaan sopimukseen. Muistion perusteella kriisinratkaisurahastoa koskevan sopimuksen muutoksesta on useita luonnoksia esimerkiksi artiklojen 5 ja 7 muutosten suhteen sekä muutossopimuksen soveltamisen osalta. Jälkimmäisen asian suhteen muutossopimuksen soveltamiseen vaikuttaa erillinen ”laukaiseva tekijä”, joka on ensimmäisessä luonnoksessa ”kriisinratkaisumekanismiin osallistuvat sopimusosapuolten päätös riskien vähenemisen riittävästä edistyksestä” ja toisessa luonnoksessa soveltaminen edellyttää myös EVM:n hallintoneuvoston yksimielistä päätöstä varautumisjärjestelyn myöntämisestä. **Muistiosta ei käy ilmi, kumpi vaihtoehto olisi Suomelle mieluisampi ja tältä osin valiokunta voisi tiedustella tarkemmin valtioneuvoston mielipiteitä pankkiunionin kriisinratkaisuun liittyvien eri instituutioiden välisiin suhteisiin.**

Yhdessä kriisinratkaisurahastoa ja vakausmekanismia koskevat muutokset muodostavat tulevien kriisien kriisinratkaisun kivijalan. Suomi muodostaa lopullisen kantansa näihin asioihin 1) Euroopan komission, keskuspankin ja kriisinratkaisuneuvoston tekemän pankkisektorin riskien vähenemisarvion sekä 2) oman itsenäisen riskien vähenemisarvionsa perusteella. Muistiosta ei käy tarkemmin ilmi, minkälaisia riskitasojen vähentämistä Suomi edellyttää omassa riskien vähenemisarviossa nyt mainittujen muutosten hyväksymiseksi. **Koska Suomen itsenäinen riskien kokonaisarvio vaikuttaa Suomen kantaan pankkiunionin viimeistelyn aikataulusta, valiokunta voi pyytää perustellusti valtioneuvostolta tarkempia esityksiä eri riskitasojen vaikutuksesta Suomen kantoihin pankkiunionin viimeistelystä.** Tämä mahdollistaa valiokunnalle ja valtioneuvostolle laajemman keskustelun euroalueen instituutioiden kehittämisestä ja taloudellisesta integraatiosta jo ennen Euroopan instituutioiden riskinarvioinnin valmistumista.

2.3.2020

Lopuksi yleisempi kommentti Suomen kantojen muodostuksesta suhteessa euroalueen instituutioiden kehittämiseen. Perustuslakivaliokunnan mukaan eduskunnan budjettivalta on tärkeä asia arvioitaessa euroalueen instituutioiden kehittämistä. Perustuslakivaliokunnan mukaan kriisinratkaisurahastoon ja vakausmekanismiin tehtävät muutokset ovat merkityksiltään huomattavat, sillä ne sisältävät eduskunnan budjettivaltaan sisältyvien määräysten muutoksia. Perustuslakivaliokunnan mukaan eduskunnan budjettivallan kannalta on oleellista kattavan ja täysimääräisen sijoittajavastuun toteutuminen, minkä lisäksi arvioitaessa EVM:n ja sen tukivälineiden valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä valiokunta on pitänyt tärkeänä 1) vastuiden kokonaismäärää, 2) niiden toteutumisen todennäköisyyttä, 3) eduskunnan osallistumista päätöksentekoon ja 4) vaikutuksia valtion mahdollisuuksiin vastata perustuslain mukaisista velvollisuuksistaan. Kuten muistiosta käy ilmi, kriisinratkaisurahaston muutokset kohdistuvat pankkien maksamiin ylimääräisiin vakausmaksuihin, **eivätkä kasvata Suomen vastuiden kokonaismäärää.** Toisaalta, EVM:n uudistusten myötä EVM voi luotottaa kriisinratkaisurahastoa erityisenä hätätoimena (common backstop), jos kriisinratkaisurahasto epäonnistuu nostamaan riittävästi varoja pankkiunionin kriisinratkaisuun sekä Euroopan komissio ja keskuspankki katsovat, että hätärahoitus on tarpeellinen. EVM:n hätärahoituspäätös kriisinratkaisurahastolle tehdään EVM:n johtokunnan 85 % määräenemmistöllä, jolloin eduskunnalla ei ole veto-oikeutta päätökseen. **Vaikka nyt tehtävät muutokset eivät siis lisää yhteisvastuuta kriisinratkaisurahaston eikä EVM:n osalta, yhdessä päätökset voivat kuitenkin johtaa tulevissa kriiseissä tilanteeseen, jossa veronmaksajien varoja käytetään kriisinratkaisuun ilman eduskunnan hyväksyntää.** Tältä osin perustuslakivaliokunnan edellyttämä eduskunnan osallistuminen päätöksentekoon ei välttämättä päde tulevissa kriiseissä. Tämä johtaa todennäköisesti siihen, että pankkiunionin tulevassa kriisinhoidossa tulee yleistymään uuden Hansa-liiton (Hollanti, Irlanti, Suomi, Tanska, Ruotsi, Viro, Latvia & Liettua) kaltaisten valtioblokkien merkitys. Tämän seurauksena kansalliset intressit korostuvat ja päätöksenteko vaikeutuu. Tästä johtuen myös kriisinratkaisuun tehtävät muutokset voivat jäädä vain nimelliseksi, jos kansalliset parlamentit laajemmin estävät EVM:n käytön kriisinratkaisussa.

Toisaalta, Suomen kantojen muodostuksessa tulisi huomioida eduskunnan budjettivallan ja kansallisen intressin lisäksi euroalueen instituutioiden yleisempi toimivuus. Liian tiukka kansallisen intressin korostaminen voi johtaa euroalueen institutionaalisen kehityksen pysähdyksiin ja estää esimerkiksi pankkiunionin nopean viimeistelyn. Edelleenkin näyttää epätodennäköiseltä, että yhteistä talletussuojaa saataisiin lähitulevaisuudessa aikaiseksi. Suomen ei ole mielekäästä arvioida euroalueen laajempaa integraatiota pelkästään kansallisen budjettivallan kautta, koska osana euroaluetta Suomi on jo menettänyt paljon talouspoliittisesta suvereniteetista. Vaikka se ei ole perustuslakivaliokunnan vaatiman eduskunnan budjettivallan mukaista, on niin ikään kansallinen etu, että pankkiunionin kriisinratkaisu ja euroalueen instituutiot ovat kapasiteetiltaan riittäviä ja toimintaky-

2.3.2020

kyisiä. Suomen kannattaakin edellyttää yhteisen kriisinratkaisumenettelyn sääntöjen noudattamista, mutta välttää liian kireää kansallisten etujen korostamista, joka hidastaisi pankkiunionin viimeistelyä ja laajemmin euroalueen instituutioiden kehittämistä.